

**ОБРАЗ ІДЕАЛЬНОГО ПРАВИТЕЛЯ
В ПОЕМІ «ПІСНЯ ПРО ЗУБРА» МИКОЛИ ГУСОВСЬКОГО:
ДІАЛОГ ЛИТОВСЬКИХ І РОКСОЛАНСЬКИХ ТРАДИЦІЙ**

Життєвим і творчим шляхом Миколи Гусовського – поета межової ідентичності епохи Ренесансу, україно-білорусько-литовського митця – цікавилися безліч дослідників давньої літератури. Наукові доробки В. Литвинова [4], Я. Порецького [8] А. Содомори [10], О. Сліпушко [9], Л. Овдійчук [7], М. Трофимука [11], В. Дорошкевича [3] Ж. Некрашевич-Кароткої [6], О. Мальчевського [5], О. Бунчукової [1] – яскраве тому свідчення. Літературознавці звертали особливу увагу на причини написання поеми «Пісня про зубра», на тематику та проблематику твору, вивчали художні особливості тексту, досліджували його структуру, стиль і мовні засоби, по-різному трактували образ зубра.

Ми ж перед собою поставили дещо іншу мету роботи: на матеріалі поеми «Пісня про зубра», а саме на образі князя Великого князівства Литовського Вітовта Кейстутовича, довести, що світоглядна позиція Миколи Гусовського презентує діалог литовських і роксоланських традицій епохи Ренесансу.

Актуальність роботи полягає у вивченні поеми «Пісня про зубра», яка відображає спільну роксолансько-литовську світоглядну систему, та в доведенні, що в побудові образу ідеального правителя простежуються впливи укарїнської літературної традиції, а отже, Миколу Гусовського можна вважати не лише литовським, а й українським ренесансним письменником.

Наукова новизна полягає в тому, що на матеріалах поеми «Пісня про зубра» Миколи Гусовського вперше ґрунтовно досліджено образ ідеального правителя – Вітовта Кейстутовича, а також проведено чіткі паралелі між ідейними позиціями Миколи Гусовського та інших письменників давньої української літератури.

Микола Гусовський отримав ґрунтовну освіту в навчальних закладах Білорусі, Литви, Польщі, Італії та повернувся на Батьківщину. Як талановита, обдарована, із цілісною системою світосприйняття та

гуманістичними поглядами особистість він перебував під протекцією впливового сановника Великого князівства Литовського Еразма Вітелія Ціолека та займав високу посаду секретаря великокнязівської канцелярії. Саме ці обставини сформували в Миколи Гусовського уявлення про образ ідеального правителя, належну поведінку чиновництва й судочинства, про суспільний лад у демократичній державі.

Автор поеми «Пісня про зубра» в особі Вітовта Великого бачить ідеального князя, завдяки мудрому правлінню якого процвітає держава й добре живе народ. Варто зауважити: у постаті литовського державотворця можна розгледіти риси, притаманні й великим князям Київської Русі.

Микола Гусовський наголошує на тому, що Вітовт Великий був прекрасним полководцем, постійно брав участь у війнах, аби розширити землі литовські та зміцнити державу, не втрачав жодної нагоди, щоб загартувати військо, зробити його непереможним. На думку поета, найбільше щастя для керманича Великого князівства Литовського – це відважне, сильне військо. Ці риси Вітовта споріднюють його з київським князем Святославом, який кохався в боях, був справжнім побратимом для своїх дружинників, постійно воював заради зміцнення держави. Повага Миколи Гусовського та киеворуських літописців до постатей князів-полководців підтверджує спільну світоглядну позицію роксоланських і литовських творців, їхню любов до фізично та духовно сильних правителів.

Величезним пієтетом наповнено рядки, де оспівується постать князя як праведного християнина. Автор поеми пишається, що володар його рідної землі пізнав істинну віру, приніс її своєму народові, викоренив язичництво та збудував велику кількість храмів Господніх. Розуміємо: такі характеристики споріднюють Вітовта з київським князем Володимиром Христителем. Микола Гусовський, як і київські книжники, високо шанує постать князя-християнина, який дбає не лише про мирське життя, а й про душі свого народу, хоче їх просвітити, вивести на шлях істинний. Глибоко переконані, таке ототожнення особи Вітовта Великого з постаттю Володимира Великого підтверджує однаковий світогляд українських письменників епохи Середньовіччя та литовських доби Ренесансу, їхню єдність завдяки спільним релігійним переконанням.

Микола Гусовський не боїться співати дифірамби князю Великого князівства Литовського, вважає справедливим те, що весь світ повинен знати, скільки добрих справ Вітовт Кейстутович зробив на благо церкви та

заради розвитку духовенства. Ми можемо сміливо провести паралелі між діяннями Вітовта та князів київських Ярослава Мудрого й Ізяслава Ярославича, які повсякчас дбали про розповсюдження християнства на Русі, виділяли великі кошти на побудову храмів і монастирів. Отже, ми віднайшли ще одну спільну роксолансько-литовську рису – любов до віри в Бога, прагнення возвеличити та піднести її.

Микола Гусовський із величезною повагою характеризує князя Вітовта як чесну, правдолюбиву, обманонетерпиму людину. Поет не боїться застосовувати найгостріші вирази для опису князівської покари за брехню й замилювання очей на суді. Ренесансний письменник чітко наголошує на справедливості державотворця, адже він карав за обман не лише простолюдинів, а й нечесних судочинців. Варто зауважити, що в цьому випадку постать Вітовта Великого є тотожною до особи київського князя Володимира Мономаха, якого сам народ забажав бачити на головному престолі, бо знав про справедливість керманича, його любов до правди й чесності на суді. Цей факт дає нам право сміливо стверджувати, що і роксоланський, і литовський народи свято поважали правду та шанували державних правителів, які підтримують їхню думку.

Отже, у поемі «Пісня про зубра» Микола Гусовський розкрив власну світоглядну позицію, особисте уявлення про образ ідеального правителя й тим самим довів діалог роксолансько-литовської літературних традицій, коли письменники мали дещо подібне сприйняття світу й бачили на чолі держави справедливого та розсудливого воїна-захисника, що носить віру в Бога в серці.

1. Бунчикова О. Феномен українського літературного ренесансу // Літературознавчі студії. – 2012. – № 35. – С. 148-155.
2. Гусовський М. Пісня про зубра. Поема. На латинській та українській мовах / Пер. з латин. А. Содомори. Коментарі І. Сварника. – Рівне: Волинські обереги, 2007. – 126 с.
3. Дорошкевич В.И. Новолатинская поэзия Белоруссии и Литвы: первая половина XVI в. – Минск: Наука и техника, 1979. – 208 с.
4. Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. Ідеї гуманізму епохи Відродження в українській філософії XV – початку XVII ст. К. : Основи, 2000. – 468 с.
5. Мальчевський О. Національна свідомість у контексті української католицької традиції (XVI – перша половина XVII ст.) // Вісник Львівського університету. Філософські науки. – 2008. – № 11. – С. 133-141.

6. *Некрашівіч-Кароткая Ж.* Рысы рэнесансавага гуманізму у «Песні пра зубра» Мікалая Гусоўскага (у святле перакладу Андрэя Садаморы) // Іноземна філалогія. – 2010. – № 122. – С. 186–193.
7. *Овдійчук Л.* Силует на тлі високого Ренесансу // Гусовський М. Пісня про зубра: поема: на лат. та староукр. мовах. Пер. з лат. А. Содомори. Коментарі І. Сварника. – Рівне: Волинські обереги, 2007. – С. 7–12.
8. *Порецкий Я.* Николай Гусовский. – Минск: Наука и техника, 1984. – 93 с.
9. *Сліпушко О.* «В хроніках тих стародавніх...» // День. – 2019. – № 13/14. – С. 21.
10. *Содомора А.* Бентежний відгомін пісенного двовірша // Гусовський М. Пісня про зубра. Поема. На латинській та українській мовах/ Переклад з латинської А. Содомори. Коментарі І. Сварника. – Рівне: Волинські обереги, 2007. – С. 13–18.
11. *Трофимук М.* Латиномовна література України XV–XIX ст.: жанри, мотиви, ідеї. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 379 с.